

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

24.10.2022
1395

КАРАР

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының «2014-2024 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында» 2014 елның 8 маендагы 512 номерлы карарына үзгәрешләр кертү хакында

Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының «Алабуга муниципаль районы муниципаль программаларын эшләү, гамәлгә ашыру һәм нәтижәләгән бәяләү тәртибен раслау турында» 2014 елның 9 июлендәге 765 карары нигезендә, Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының «2014-2024 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында» 2014 елның 8 маендагы 512 номерлы карарына түбәндәге үзгәрешләргә кертергә:
  - 1.1. Карар исемен түбәндәге редакциядә бәян итәргә: «2014-2025 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү».
  2. «2014-2025 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын яңа редакциядә расларга (1 нче кушымта).

3. Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районының Финанс-бюджет палатасына (Э.И. Садыйкова) әлеге максатларга жирле бюджетта каралган ассигнованиеләр чикләрендә «2014-2025 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын финанслауны тәмин итәргә.
4. Әлеге карар рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга тиеш.
5. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенең социаль үсеш буенча урынбасары Л.Р. Яһудинага йөкләргә.

Житәкче

Л.Ф. Нургаянов

Татарстан Республикасы
Алабуга муниципаль районы
Башкарма комитетының
24.10.2022
1395
карарына 1 нче кушымта

**«2014-2025 елларга
Алабуга муниципаль районында
Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм
башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү»
муниципаль программасы**

ПРОГРАММАНЫҢ ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	«2014-2025 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба-Программа)
Программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы (киләшү буенча), «Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» муниципаль казна учреждениесе
Программаны эшләүчеләр	«Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» муниципаль казна учреждениесе
Программаның максаты:	Алабуга муниципаль районында татар, рус һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру
Программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрен, дәүләт теле буларак, тигез дәрәжәдә кулланылышын тәмин итү; 2. Алабуга муниципаль районында татар һәм рус телләрен бербөтен система буларак үстерү, өйрәнү һәм өйрәтү; 3. Алабуга муниципаль районында татар, рус телләрен саклау һәм үстерү барышын фәнни-методик яктан тәмин итү; 4. Алабуга муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү; 5. Алабуга муниципаль районында дәүләт һәм башка телләргә дәрәжәсен күтәрү һәм популярлаштыру; 6. Алабуга муниципаль районында этнотел вазгыяте һәм мониторингы.
Программаны гамәлгә ашыру сроклары	2014-2024 еллар
Программаны финанслау күләмнәре һәм чыганаclarы	Алабуга муниципаль районы бюджеты хисабыннан Программаны финанслауның гомуми күләме 1384,1 мең сум тәшкил итә, шул исәптән: 2014 елда-608,0 мең сум, 2015 елда-76,1 мең сум, 2016 елда-1100,0 мең сум, 2017 елда -100,0 мең сум, 2018 елда -100,0 мең сум, 2019 елда-100,0 мең сум, 2020 елда – 100,0 мең сум. 2021 елда-100,0 мең сум 2022 елда – 100,0 мең сум 2023 елда - 100.0 мең сум 2024 елда - 100.0 мең сум 2025 елда - 100.0 мең сум
Программаның максатларын һәм бурычларын тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (нәтижеләргә бәяләү индикаторлары) һәм бюджет нәтижеләгә күрсәткечләре	2025 елга: - Татарстан Республикасы Дәүләт телләрендәге аудиовизуаль мәгълүматның муниципаль идарә, инфокоммуникация һәм хезмәт күрсәтү өлкәсендәге чагыштырмасы 50% /50% ка житәчәк; - Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгының коррупциягә каршы сәясәттен тормышка ашыру гамәлләре турында хисаплар; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган балаларны туган телдә укыту өлеше 30,79 процент дәрәжәсендә сакланачак; - мәктәпкәчә яшәтәге белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган балаларны татар телендә укыту һәм тәрбия бирү өлеше 20,4% дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны ана телендә укыту күләме 100 процент дәрәжәсендә сакланачак .

I. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсендә гомуми характеристикасы

программа хэл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Әлеге Программа Россия Федерациясе Конституциясе, 1991 елның 25 октябрәндәге «Россия Федерациясенә халыклары телләре турында» 1807-1 номерлы РФ законы, «Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июнендәге 53-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Законы, Россия Федерациясе Президентының «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе турында» 2012 елның 19 декабрәндәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәрге чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХII номерлы һәм «Татарстан Республикасы дәүләт теле буларак татар теленнән файдалану турында» 2013 елның 12 гыйнварындагы 1-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законнары, шулай ук Татарстан Республикасы Президентының 2008 елның 3 июлендәге ПУ-312 номерлы Указы белән расланган Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе «2013-2020 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасын раслау турында» 2004 елның 11 октябрәндәге 52-ТРЗ номерлы ТР Законы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2014 - 2021 елларга Россия Федерациясенә һәм Татарстан Республикасының башка законнарын саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 25 октябрәндәге 794 номерлы карары нигезендә эшләнә.

Милли мәгариф - һәр халыкның милли яңарышының мөһим факторы булып тора. Бары тик мәктәп кенә милли мәдәниятне үстерүнең дөвәмчанлыгын тәмин итә һәм аның казанышлары гына һәр кешенең рухи байлыгына, үсешенә китерә ала, ул халкының үзенчәлекле гадәтләрен, шулай ук гомумкешелек мәдәни - эхлакый кыйммәтләрен дөвәм иттерүче буларак ижади шәхес формалаштыра. Алабуга районында тел өлкәсендә шәхеснең конституциячел хокукларын гәмәлгә ашыру өчен мөмкинлекләр бар. Балаларны туган телендә укыту һәм тәрбияләү өчен тиешле шартлар тудырылган. Ике дәүләт теленә конституцион статусына хөрмәт белән карау эше максатчан рәвештә үстерелә бара.

Алабуга районында түбәндәге милләتلәр дус һәм тату яшиләр: руслар (51,7%), татарлар (42,6%), чуашлар (1,0%), башка халыклар (3,7%).

2022-2023 уку елында Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районында 23 гомуми белем бирү оешмасы эшли, аларда 10192 бала укый. Шуларның: - башлангыч, 4 – төп, 18 -гомуми урта мәктәп. Районда 4 - татар мәктәбе һәм 19 - рус-татар мәктәбе бар, аларда 10192 бала укый (шуларның 3064-татар милләтеннән). Район буенча татар балаларын туган телдә укыту 30,06 % тәшкил итә .

Район территориясендә татар теле татар милли мәдәниятен үстерүгә

ярдәм итә.

Татар теле курсының иң катлаулы бүлекләрен өйрәнү өчен компьютер программаларын гамәлгә кертү уку процессын компьютерлаштыруны таләп итә.

Хәзерге шартларда татар теле һәм әдәбияты укытучыларының квалификациясен, методик осталыгын күтәрүнең роле арта, ул укытучының, укучыларның югары сөйләм культурасын тәмин итәргә һәм, ахыр чиктә, халыкның сөйләм культурасы дәрәжәсендә чагылырга тиеш. Республика халкының мәдәни-тел хокукларын гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру гамәлдәге законнар базасы нигезендә тормышка ашырыла. Шул ук вакытта тел өлкәсендә норматив хокукый жайга салуның федераль, төбәк һәм муниципаль дәрәжәләрен синхронизацияләү, куллану хокукларын мониторинглау методологиясен эшләү, шулай ук әлеге эшчәнлекне координацияләүче оештыру инфраструктурасын камилләштерү зарурилыгы бар.

Телләргә үстерүгә мәгълүмати киңлек зур йогынты ясыя. Соңгы вакытта телләргә лексик күләме кимү, орфографик, пунктуацион һәм стилистик хаталарның артуы, шул исәптән массакүләм мәгълүмат чараларында да чагылыш таба. Яшьләргә сөйләм теле чит телдән кергән сүзләр, жаргоннар, компьютер лексикасы белән чуарланган. Ижтимагый оешмаларның актив катнашында дәүләт, ведомство һәм муниципаль хакимиятнең барлык өлкәләрендә телләргә саклау механизмын эшләү таләп ителә.

Әлеге юнәлештә мәгариф оешмалары әйдәп баручы роль уйный. Татарстан Республикасында дәүләт телләрен өйрәнү һәм туган телләрдә белем бирүне үстерү оештырыла. Укыту методикаларын камилләштерү мөһим бурыч булып тора.

Татар халкының үсеш тарихы аның территорияль бүленеш дәрәжәсенә бәйле. Глобальләшү шартларында Россиядә дә, бөтен дөньяда да татарларның мәдәни ассимиляция процесслары көчәя, милли үзенчәлек һәм гасырларга сузылган традицияләр югала, аларның трансляторы-татар теле. Туган телен белгән татарлар саны кимү тенденциясе саклана. Татар телен белү дәрәжәсе түбәнәю белән беррәттән, татар телен куллану, шул исәптән халыкның көндәлек аралашуы шартларында да кимү күзәтелә. Бу процесслар татар телендә белем алучы мәктәпләргә саны кимүгә, татарлар күпләп яши торган төбәкләрдә югары белем бирү оешмалары каршындагы татар бүлекләре челтәрен кыскартуга, туган телдә, иң беренче чиратта, Татарстан Республикасынан читтә белем бирү системасының тулы канлы эшчәнлегә өчен сәясәт-хокукый һәм институциональ мөмкинлекләргә югалтуга бәйле. Татар халкының туган телен һәм этник мәдәниятен югалту куркынычы татар телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен саклау, үстерү һәм тарату проблемасының актуальлеген арттыра.

Әлеге Программа алдагы программаларны тормышка ашыру тәҗрибәсен анализлауны, проблеманың барлык өлкәләрен һәм аспектларын колачлауны, кабул ителә торган карарларның нәтиҗәләгән исәпкә алу нигезендә эшләнгән.

II. Төп максат, бурычлар, максатка ирешү күрсәткечләре (индикаторлар), бурычларны хәл итү һәм көтелгән нәтижәләргә тасвирлау.

Программаны тормышка ашыру этаплары, вакытлары

Программа Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр өлкәсендә дәүләт сәясәтенең төп принципларына туры китереп эшләнгән, ул телләргә үстерү һәм үзара бәйләнештә торы, республикада яшәүче халыкларның милли тел мәнфәгатьләренә тотрыклы балансын үтәүне күз алдында тоту.

Программаның максаты - Алабуга муниципаль районында татар, рус һәм башка телләргә, шулай ук республикадан читтә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны тормышка ашыруны күздә тоту:

- Татарстан Республикасында тел сәясәтенең норматив хокукый нигезен камилләштерү;
- Татарстан Республикасы дәүләт телләргә буларак татар һәм рус телләренә тигез дәрәжәдә кулланылышын тәмин итү;
- Татарстан Республикасында татар һәм рус телләргә өйрәнү һәм татар һәм рус телләргә белем алуның бөтен системасын үстерү;
- Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләргә саклау һәм үстерү;
- Татарстан Республикасының ижтимагый дәрәжәсен күтәрү һәм башка телләргә популярлаштыру;
- Татарстан Республикасында этнотелле ситуациягә мониторинг.

Программаның максаты һәм бурычлары Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 2025 елга кадәргә чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе 1666 номерлы Указы белән расланган максат һәм бурычларына тәңгәл килә, шул исәптән Россия Федерациясе халыкларының мәдәниятләргә һәм телләргә саклау һәм үстерү, аларның рухи бердәмлеген ныгыту, Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның милли азчылык хокукларын тәмин итү, Россия халыкларының этномәдәни үзенчәлеген саклау, чит илләрдә яшәүче ватандашларга ярдәм итү, аларның Россия һәм Татарстан Республикасы белән элемтәләргә үстерүгә ярдәм итү, шулай ук мәгариф өлкәсендә инновацияләргә стимуллаштыру, талантлы яшьләргә, иң яхшы укытучыларны һәм укучыларны бүләкләү, заманча белем бирү технологияләргә кергү күздә тоту.

Программа чаралары Татарстан Республикасында телләргә саклау һәм үстерүгә барлык төп аспектларын үз эченә ала:

1. Татарстан Республикасы дәүләт телләргә буларак рус һәм татар телләргә паритет эшчәнлегенә ярдәм итү.
2. Алабуга муниципаль районында татар, рус телләргә өйрәнү һәм татар, рус телләргә укыту; татар телен өйрәнүгә ярдәм итү.
3. Татарстан Республикасында татар һәм рус телләргә саклау һәм үстерү

процессларын фәнни һәм методик яктан тәэмин итү.

4. Алабуга муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү.

5. Алабуга муниципаль районының ижтимагый дәрәжәсен күтәрү һәм башка телләргә популярлаштыру.

6. Алабуга муниципаль районындагы этнотел вәзгыятенә һәм Программаны тормышка ашыруның барышына мониторинг уздыру.

7. Программаны тормышка ашыру вакыты-2014-2025 еллар.

Алабуга муниципаль районы
Башкарма комитетының
“ 24.10.2022
№ 1395 _____ ел
карарына 2 нче кушымта

Программаның индикаторлары

Көтелгән нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлеге	Индикаторлар											
	2014 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел
Татарстан Республикасы Дәүләт телләрендәге аудиовизуаль мәгълүматның муниципаль идарә, мәгълүмати коммуникация һәм хезмәт күрсәтү өлкәсендәге проценты, Татарстан Республикасы муниципаль идарә	50	50	20	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган балаларны туган телдә укыту һәм тәрбияләү	20,4	21	11	21	21	21	21	21	21	21	21	21
Гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган балаларны туган телдә	30,79	30	31	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган телдә укытуны	100	100	100	100	100	100	100	100	50	50	50	50
ММЧ өлеше: татар телендә; Алабуга муниципаль районында	50	50	40	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Алабуга муниципаль районында тел вәзгыяте һәм "берәмлек" программасын гамәлгә	15	15	10	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Алабуга шәһәрәндә этнотел вәзгыяте, динамикасын тикшерүләр саны, муниципаль районда нәтижелелекне анализлау, муниципаль берәмлекләр	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Программаны ресурслар белән тәэмин итү күләме һәм бурычлар 1 нче кушымтада тәкъдим ителгән.

Программаның максаты һәм бурычлары, нәтижеләрен бәяләү индикаторлары һәм чараларны финанслау 2 нче кушымтада тәкъдим ителгән.

III. Программаны ресурслар белән тәэмин итүне нигезләү

Программаны финанслауның гомуми күләме Алабуга муниципаль районы бюджеты хисабына 1 284,1 мең сум тәшкил итә, шул исәптән:

2014 елда-608,0 мең сум,
2015 елда-76,1 мең сум,
2016 елда – 100,0 мең сум,
2017 елда – 100,0 мең сум,
2018 елда – 100,0 мең сум,
2019 елда-100,0 мең сум,
2020 елда – 100,0 мең сум,
2021 елда-100, 0 мең сум,
2022 елда - 100,0 мең сум,
2023 елда-100,0 мең сум,
2024 елда-100,0 мең сум,
2025 елда-100,0 мең сум.

Аерым чараларны бердәм максатлар һәм бурычлар белән берләштерүче комплекслы проект алымы акчаларны рациональ куллануны һәм уңай нәтижеләргә ирешүне тәэмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

IV. Программаны тормышка ашыру механизмы

Программа чараларын тормышка ашыру барышында заказ бирүче төп башкаручыларның үзара бәйләнешен, чараларны тормышка ашыру барышын һәм Программаны башкаручыларның финансларны нәтижелә файдалануны контрольдә тотуны тәэмин итә.

Программаны башкаручылар һәр квартал саен, хисап чорыннан соң килүче айның 25 числосына кадәр, хисап чорыннан соң килә торган 1 мартка кадәр аның үтәлеше турында мәгълүмат бирәләр.

V. Программаның социаль-икътисадый нәтижелелеген тасвирлау

Программаның нәтижелелеге чаралар үтәлешенең билгеләнгән вакытында бәяләнә. Программаның нәтижелелеген бәяләү өчен Татарстан Республикасында этносociологик тикшеренүләр нәтижеләре, шулай ук министрлыкларның һәм ведомстволарның агымдагы хисаплар материаллары, федераль дәүләт статистикасы хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча территорияль органы материаллары кулланыла.

Программаны тормышка ашыруның төп нәтижәсе - белем дәрәжәсен, этнотел компетенциясен арттыру, телләр эшчәнлегә өлкәсен киңәйтү, халыкара, милли һәм төбәк дәрәжәләрендә мәгълүмати алмашу системаларында телләргә куллану мөмкинлекләрен киңәйтү исәбенә фәнни-техник һәм мәдәни үсешне активлаштыру, тел компетенцияләренең,

квалификацияләренен, мәгариф, хезмәт күрсәтү өлкәсе хезмәткәрләренен һөнәри осталыгын арттыру, мәдәни һәм этнотел төрлелеген саклау, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны арттыру.

Программа Татарстан Республикасының сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрендә һәм мәгълүмати киңлектә, шулай ук Татарстан Республикасы мәгариф системасында һәм республикадан читтә татар телен, Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү, Татарстан Республикасында дәүләт һәм башка телләренен ижтимагый дәрәжәсен һәм абруен күтәрү, Татарстан Республикасында татар һәм рус телләренен функциональ потенциалын үстерү өчен нәтижәле фәнни эшләнмәләренә гамәлгә кертүне күздә тотта.

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру рухи байлыкны арттыруга, Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен популярлаштыручы халык өчен белем бирү чараларының һәркем өчен ачык булуына; Татарстан Республикасы дәүләт телләренен функциональлеген арттыруга; башкаручыларның эшен координацияләргә һәм оптимальләштерергә, программаны тормышка ашыруның фәнни һәм эксперт-аналитик базасын көчәйтергә, Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен куллану өлкәсендә норматив хокукый документларны камилләштерергә мөмкинлек бирүче инфраструктура булдыруга ярдәм итәчәк.

Рухи һәм интеллектуаль өлкә үсеше белән бәйле программаның үзенчәлеген исәпкә алып, икътисади нәтижәне билгеләү күздә тотылмый.

Программа чараларын тормышка ашыруның кичектерелгән билгеле бер икътисадый нәтижәсе Татарстан Республикасының уңай имиджын формалаштыру, мәдәниятара диалогны үстерү, Татарстан Республикасы халыклары арасында толерантлык һәм үзара аңлашу нәтижәсендә булырга мөмкин.

Программа социаль һәм мәдәни өлкәләрдә давамлы үсеш нәтижәләрен тәэмин итә торган механизмнар һәм чаралар системасын булдыруга исәпләнгән. Мондый төрдәге нәтижәләр гадәти статистик үлчәүләргә бирелми һәм бәяләүдә чагылырга мөмкин түгел.

Программа чараларын тормышка ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге белем оешмаларының белем бирү һәм тәрбия бирү эшчәнлеген үстерергә, педагогның ижтимагый дәрәжәсен күтәрергә, мәгариф системасын һәм хезмәт күрсәтү өлкәсен халыкның этнотел таләпләренә якынайтырга, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституция билгеләгән хокукларын якларга ярдәм итәчәк, Татарстан Республикасында тел законнарын гамәлгә ашыру буенча чараларны тәртипкә сала һәм берләштерә.

«2014-2025 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү»
муниципаль программасы чаралары

Чараларның төп атамасы	Башкаручылар	Үтәү вакыты төп чаралар	Бюджет акчалары хисабына финанслау-мең сум											
			2014 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1 нче бурыч.														
Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренең тигез яшәшенә ярдәм														
«2014-2020 елларга Алабуга муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын эшләү һәм раслау	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014 Ел саен	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә мәдәни чаралар алып бару һәм оештыру	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә канцелярия эшләрен башкару	АМР Башкарма комитеты, белем бирү өлкәсендәге вәкаләтле жирле үзидарә органы (киләшү буенча), «Алабуга муниципаль районы мәгариф	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											

	идарәсе» МКУ,			
Алабуга муниципаль районында ТР дәүләт телләрендә тышкы һәм эчке визуаль мәгълүмат чараларын рәсмиләштерү	Белем бирү өлкәсендәге вәкаләтле жирле үзидарә органы (киләшү буенча), «Алабуга муниципаль районы мәдәният идарәсе» МКУ (киләшү буенча)	2014-2025 еллар Ел саен	Предприятие хисабына	
Алабуга муниципаль районында ТР дәүләт телләрендә юл күрсәткечләрен рәсмиләштерү	АМР Башкарма комитеты	2014-2025 еллар Ел саен	Предприятие хисабына	
Алабуга муниципаль районында ТР дәүләт телләрендә урам күрсәткечләрен рәсмиләштерү	АМР Башкарма комитеты	2014-2025 еллар Ел саен	Предприятие хисабына	
Районда житештерелә торган продукцияне ТР Дәүләт телләрендәге этикеткалар, ярлыклар, инструкциялар белән тәэмин итүдә булышлык күрсәтү	Сәүдә предприятиеләре (киләшү буенча)	2014-2025 еллар Ел саен	Предприятиеләр хисабына	
ТР ның ике дәүләт телендә халык сәүдә хезмәткәрләренә хезмәт күрсәтү	Сәүдә предприятиеләре (киләшү буенча)	2014-2025 еллар Ел саен	Предприятие хисабына	
Алабуга муниципаль районында ТР дәүләт телләрендә гомуммәктәп чараларын оештыру һәм үткәру	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына	

Шәһәрдә урнашкан белем бирү учреждениеләрендә татар сыйныфларын ачуны оештыру	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ АМР белем бирү оешмалары	2014-2025 еллар Ел саен	60,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0	0	0	0	0
Алабуга муниципаль районы белем бирү учреждениеләрендә дәүләт телләренә тигез хокуклы эшләвен тәэмин итү Рус мәктәпләрендә белем алучы татар балаларын татар төркемнәрендә татар телен һәм әдәбиятын укытуны тәэмин итү.	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ АМР белем бирү оешмалары	2014-2025 еллар Ел саен	60,0	5,0	10,0	10,0	5,0	5,0	5,0	5,0	3,0	3,00	3,00	3,00	3,00
Бөтенроссия туган тел форумында катнашу	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	3,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Рус теле көнен оештыру һәм үткәргү (6 июнь)	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	3,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Халыкара туган телне бәйрәм итүгә багышланган еллык чараларны оештыру һәм үткәргү (21 февраль)	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	3,0	1,0	1,0	1,0	6,0	6,0	6,0	6,0	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00
Рус, татар телләрендә «Мәгариф», «Гаилә һәм мәктәп», «Гаилә һәм	«Алубуга муниципаль районы	2014-2025 еллар Ел саен	220,0	10,0	20,0	17,5	5,0	5,0	5,0	5,0	2,00	0	0	0	0

мәктәп”, “Гаилә һәм мәктәп”, “Алабуга нуры”, “Яна Кама”, “Ачык дәрәс”, “Фән һәм мәктәп”, “Фән һәм мәктәп”, “1 Сентябрь” “Рус теле мәктәптә”, “Заманча дәрәс” (предметлар буенча) газеталарына язылу	мәгариф идарәсе» МКУ													
Милли белем бирү учреждениеләренен, гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы учреждениеләрнен этномәдәни төбәк компоненты белән, туган телдә укытып, белем бирү процессына даими мониторинг ясау	«Алуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Барысы:			349,0	17,0	32,0	29,5	17,0	17,0	17,0	25,00	23,00	23,00	23,00	
2 нче бурыч. Алабуга муниципаль районында татар һәм рус телләрен укытуның һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бербөтен системасын үстерү, татар телен өйрәнүгә һәм татар телендә укытуга ярдәм итү.														
Татар һәм рус телләрен укытуны укыту-методик тәэмин итү	«Алуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Республика бюджеты											
МББМБУ балаларның туган телендә тәрбия бирүне тәэмин итү	«Алуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Туган (татар, чуаш,	«Алуга	2014-2025	Жирле бюджет акчалары хисабына											

мари, рус) телендә белем һәм тәрбия биреп, өстәмә белем бирү учреждениесендә түгәрәкләр, клублар оештыру	муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	еллар Ел саен													
Татар телен өйрәнүнең төрле баскычларын тәэмин итә торган «Ана теле» татар телен дистанцион укыту мэгълүмати системасы проектын гамәлгә ашыруда ярдәм итү	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Татар, рус теле буенча олимпиадалар оештыру һәм үткәрү (мәктәп һәм муниципаль турлар), татар теле һәм әдәбияты буенча республика турында һәм Халыкара олимпиадада катнашуны тәэмин итү,	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	55,0	10,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	10,00	10,00	10,00	10,0	10,0
Туган телләрендә иншалар конкурсларын оештыру һәм үткәрү; уку конкурслары	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Татар, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының район методик утырышларын оештыру һәм үткәрү	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Республика фәнни-гамәли конференцияләренен, педагогик укуларның муниципаль турларын оештыру һәм үткәрү (К. Насыйри, А.	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												

Кәлимуллина, Ш. Мәржани, Р. Фәхреддин)															
Татар, чуаш, мари халыклары традицияләрен өйрөнү түгәрәкләре эшен оештыру.	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0	0	0	0	0
Татар укытучыларының «Мастер-класс» Бөтенроссия конкурсының муниципаль туры оештыру һәм уздыру; республика этабында катнашу «Татар теле һәм әдәбияты укытучысы» конкурсы	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	3,0	0	1,0	1,0	4,0	4,0	4,0	5,00	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00
Рус, татар теле һәм әдәбияты буенча ДҖА (, Дәүләт йомгаклау аттестациясе) БРТ, БДИ оештыру һәм үткәру	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	10,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	0	0	0	0	0	0
Күпмәдәниятле белем бирү системасында татар телен үстерүне тәэмин итү	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Районның белем бирү оешмаларында туган тел һәм әдәбият, рус теле һәм әдәбияты кабинетлары бәйгесен оештыру һәм үткәру	«Алубуга муниципаль районы мэгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	-	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,00	10,00	10,00	10,0	10,0	

Районда яшәүче халыкларның милли бәйрәмнәрен, конкурсларын, фестивальләрен оештыру һәм үткәрү	«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ, АМР «ҮБС» МБУ, «АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Күренекле мәдәният, әдәбият һәм сәнгать эшлеклеләре белән очрашулар оештыру	«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ, АМР «ҮБС» МБУ	2014-2025 еллар Ел саен	10,0	4,1	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	3,00	3,00	3,00	3,00
Китап күргәзмәләре, әдәби-тематик кичәләр, әңгәмәләр, язучыларның юбилей даталарына күзәтүләр оештыру	«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ, АМР «ҮБС» МБУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Клубларда эшне оештыру	«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ, АМР «ҮБС» МБУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Рус теле һәм әдәбияты өлкәсендә югары квалификацияле (белемле) белгечләр әзерләүгә ярдәм	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Милли гомуми белем бирү	«Алубуга муниципаль районы	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											

учреждениеләренең педагогик кадрларын әзерләү, яңадан әзерләү һәм аларның квалификациясен (белемен) күтәрү	мәгариф идарәсе» МКУ													
Дәүләт телләрен өйрәнү кабинетларының укыту-матди базасын ныгытуда заманча жиһазлар, иллюстратив материаллар һәм яңа буын күрсәтмә әсбаплары белән ярдәм итү	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Республика бюджеты											
Туган телдә (татар, рус) эшләү тәҗрибәсен тарату, иң яхшы дәрес эшләнмәләре жыентыгын, район укытучылары чараларын бастырып чыгару.	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	10,0	3,0	3,0	3,0	4,0	4,0	4,0	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Уку елы нәтижәләре буенча татар һәм рус теле укытучыларын бүләкләү (республика олимпиадалары, конкурслары, фестивальләре призерларын әзерләү нәтижәләре буенча) Яшьләр фестивале, район Башлыгы Гранты	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	10,0	2,0	2,0	2,0	11,0	11,0	11,0	10,00	12,00	12,00	12,00	12,00

Милли белем бирү учреждениеләренен, гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы учреждениеләрнен этномәдәни компонентлы, туган телдә белем бирүче сәләтле укучыларын укыту ел нәтижәләре буенча. район башлыгы Гранты турындагы нигезләмәне гамәлгә ашыру.	«Алуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	50,0	10,0	10,0	10,0	15,0	15,0	15,0	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00
Уңайлы тел һәм мәдәни белем бирү мохите булдыру: «Мин татарча сөйләшәм» республика конкурсының район турында оештыру һәм үткәру, республика турында катнашу	«Алуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	5,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Күпмәдәниятле жәмгыятьтә тел һәм мәдәни мохит булдыру һәм үстерү Ике дәүләт телендә сайтлар эше.	«Алуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Массакүләм мәгълүмат чаралары аша программа чараларын үтәүнең барышы турында халыкка даими мәгълүмат бирү	«Яңа Кама», «Алабуга нуры» газетасы редакциясе (киләшү буенча)	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											

ТР кинематографистлары ясаган кинофильмнарны прокат һәм күрсәтү	«АМР Башкарма комитетының Мәдәният идарәсе» МКУ, «АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ ел саен	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Муниципаль турны оештыру һәм балалар, яшүсмерләр һәм яшьләр матбугатының «Алтын каләм» республика фестивалендә катнашу	АМР Башкарма комитетының, «Балалар иҗаты үзәге» ДБИ спорт үсеше буенча секторы	2014-2025 еллар Ел саен	3,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
«Сәләт» жәйге лагеренң этномәдени сменасын үткәрү	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ АМР Башкарма комитеты, АМР «Балалар иҗат үзәге» ӨББ МБУ	2014-2025 еллар Ел саен	3,0	0	1,0	1,0	0	0	0	0	0	0	0	0
ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы һәм РФ Мәгариф һәм фән министрлыгы игълан иткән конкурсларда катнашу: - Раштуа укуларында (декабрь) катнашу; - Л.Н. Толстой исемендәге фәнни-гамәли конференциядә катнашу ; - Н.Лобачевский исемендәге фәнни-	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,00	1,00	1,00	1,00

гамәли конференциядә катнашу														
Милли спорт төрләре буенча яшьләр ярышлары һәм турнирлар үткөрү.	АМР Башкарма комитетының спорт үсеше буенча секторы	2014-2025 еллар Ел саен	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0	0	0	0
Спорт - сәламәтлек кенә түгел, милләтләр арасындагы дуслыкның нигезе дә (массакүләм чара «Милләт кроссы»).	АМР Башкарма комитетының спорт үсеше буенча секторы	2014-2025 еллар Ел саен	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0	0	0	0
Барысы:			179,0	50,1	58,0	58,0	75,0	75,0	75,0	62	64	64	64	64
3 нче бурыч.														
Алабуга муниципаль районында татар һәм рус телләрен саклау һәм үстерү процессларын фәнни һәм методик яктан тәэмин итү.														
Татар һәм рус телләре укытучыларының фәнни-гамәли конференцияләрен, семинар-киңәшмәләрен оештыру һәм үткөрү, региональ киңәшмәләрдә катнашу	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ .2014-2025 еллар Ел саен	2014-2025 еллар Ел саен	10,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
4 нче бурыч.														
Алабуга муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү														

Милли һәм туган якны өйрәнү әдәбиятында, шул исәптән ТР халыклары телләрендә ел саен үткәрелә торган басмаларда мәктәп китапханәләре фондларын туплау;	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2024 еллар Ел саен	Республика бюджеты												
Татарстан Республикасы вәкилләренең компакт яшәү урыннарында указчылар язуны, Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә һәм жирле халыкның туган телендә чыгарылган вывескаларны тәмин итү.	АМР Башкарма комитеты	2014-2025 еллар Ел саен	20,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0	0	0	0	0	
Арча муниципаль районында яшәүче халыкларның телләре һәм әдәбияты декадасын үткөрү	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	5,0	0	0	3,0	1,0	1,0	1,0	0	0	0	0	0	
Туган тел укытучыларының семинар-киңәшмәләрен оештыру һәм үткөрү, региональ киңәшмәләрдә катнашу	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	25,0	3,0	3,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Туган телләрдә укытучыларының квалификациясен (белемен) күтәрү	«Алубуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Барысы:			50,0	6,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	

5 нче бурыч.														
Алабуга муниципаль районында дәүләт һәм башка телләренң социаль статусын күтәрү һәм аларны популярлаштыру.														
Татар телендә дәреслекләр, методик әсбаплар, аудио- һәм видеоматериаллар, матур әдәбият белән тәэмин итүдә ярдәм күрсәтү	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел сәен	Республика бюджеты											
Татар теле һәм әдәбияты көннәрен үткәрүдә ярдәм күрсәтү	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел сәен	5,0	1,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Мәктәп музейлары булдыруда, милли мәдәниятне, гореф-гадәтләрне саклауда үзара ярдәм күрсәтү	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел сәен	Жирле бюджет акчалары хисабына											
Фестивальләр, конкурслар, укытучылар һәм укучылар төркемнәре белән алмашу, ачык дәресләр һәм чаралар күрсәтү	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел сәен	5,0	0	0	0	2,0	2,0	2,0	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Делегацияләр кабул итү, РФ төбәкләре укытучылары һәм укучылары өчен экскурсияләр оештыру	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел сәен	10,0	2,0	2,0	2,0	0	0	0	0	0	0	0	0
Семинар-киңәшмәләр, түгәрәк өстәлләр, беркетелгән төбәк	«Алабуга муниципаль районы	2014-2024 еллар Ел сәен	Жирле бюджет акчалары хисабына											

вәкилләре белән конференцияләр	мәгариф идарәсе» МКУ														
Барысы:			20,0	3,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	
6 нчы бурыч.															
Алабуга муниципаль районындагы этнотел ситуациясенә һәм Программаны гамәлгә ашыру барышына мониторинг һәм анализ.															
Программаны гамәлгә ашыруның нәтижелелеген арттыру буенча оештыру чаралары	АМР Башкарма комитеты	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Чараларның календарь планнары нигезендә чаралар үтәлешенә анализ	«Алабуга муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Программа чараларын үтәүчеләрнең хисапларына анализ	АМР Башкарма комитеты	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Чараларны үтәүчеләр белән киңәшмәләр үткөрү	АМР Башкарма комитеты	2014-2025 еллар Ел саен	Жирле бюджет акчалары хисабына												
Барысы:		2014-2025 еллар Ел саен	608,0	76,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
										100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	
														100,00	
														Барысы:	
														1684,1	